

Els llibres de comptabilitat municipal dels segles XIX i XX

Josep Conejo Muntada

Els llibres de comptabilitat són peces que s'interrelacionen entre si formant un sistema comptable determinat; per tant, no es poden concebre aïlladament. Cada llibre es realitza per complir una determinada funció, i el conjunt d'aquestes funcions –el conjunt de llibres–, reflecteixen la globalitat de l'activitat econòmica de la corporació municipal d'un període econòmic determinat, que acostuma ser el període de vigència d'un pressupost.

El sistema comptable utilitzat durant aquests dos segles ha variat segons la normativa legal la qual fixava estrictament el sistema que calia seguir i com es portava. Bàsicament són cinc les normes legislatives, *la Instrucción para los Alcaldes y Depositarios ó Mayordomos de los Ayuntamientos en la ordenación de sus respectivas cuentas, y reglas á que se sujetarán los Secretarios de dichas Corporaciones al intervenir los ingresos y gastos del presupuesto* de 1845, la Reial ordre de 31 de maig i la Circular d'1 de juny de 1886, de la Direcció General de Administració local, el Reglament d'hisendes locals de 1924, la Instrucció de comptabilitat de 1952 i la Instrucció de comptabilitat de 1990.

Aquestes cinc normes marquen períodes diferents dintre de la comptabilitat municipal, i estableix, en uns casos, una sèrie de regles obligatòries per a tots els municipis i, en d'altres, diferencia les normes obligatòries segons la població dels municipis o la quantia del pressupost municipal. Però sempre és una normativa molt descriptiva i que se segueix força.

1. Primer interès per la comptabilitat moderna

La primera normativa sobre comptabilitat moderna als municipis és la del 20 de novembre de 1845, quan es publica *la Instrucción para los Alcaldes y Depositarios ó Mayordomos de los Ayuntamientos en la ordenación de sus respectivas cuentas, y reglas á que se sujetarán los Secretarios de dichas Corporaciones al intervenir los ingresos y gastos del presupuesto*. Es trenca amb els residus de l'antic règim municipal i

apareixen les primeres regles i els formularis per portar la comptabilitat municipal.

Les tipologies que es desprenen d'aquesta Instrucció són les següents: el llibre de caixa, el llibre d'actes d'arqueig i el llibre d'intervenció; a més, hi havia *el inventario de fincas rústicas y urbanas, de los arbitrios, impuestos, derechos, acciones...* que més endavant es convertirà en llibre.

1.1 Dipositaria

1.1.1 Llibre d'actes d'arqueig

El llibre d'actes d'arqueig és el llibre on es recollia l'acte formal del recompte de diners i valors que hi havia a la caixa de la dipositaria mensualment. A aquest acte assistien l'alcalde, el secretari i el dipositari.

El llibre havia d'estar foliat i rubricat per l'alcalde, i s'hi consignaven els diners i els valors, que constituïen l'existència del mes respectiu. (art. 4)

1.1.2 Llibre de caixa

El llibre de caixa és el llibre on s'anotaven diàriament les entrades i sortides de cabals de la caixa de la dipositaria municipal. És un dels llibres de comptabilitat municipal més antics, ja que el llibre del clavari va ser el seu equivalent mentre va existir aquest càrrec. Més tard, és conegut com a llibre del dipositari, i és el 1845 quan comença a anomenar-se llibre de caixa.

Aquest llibre havia d'estar foliat i rubricat per l'alcalde i s'hi havia d'anotar les quantitats que ingressaven amb la referència del número de *cargàreme* i de la carta de pagament, i les que es pagaven amb la referència del número del *libramiento* corresponent (art. 17). A la plana de la dreta s'anotaven les entrades o *cargo* i a l'esquerra les sortides o *data*.

Al principi de cada mes s'havia de saldar el mes anterior perquè el resultat pogués servir de comprovant de l'arqueig d'aquell mes (art. 17). Aquesta operació havia d'estar firmada igualment pel dipositari, l'alcalde i el secretari.

1.2 Secretaria

1.2.1 Llibre d'intervenció

Aquest llibre responia a l'obligació que tenia el secretari *de tomar razón* dels *libramientos* i dels *cargàreme* i cartes de pagament que ell

redactava. A més aquest llibre era l'eina fonamental perquè l'alcalde en pogués redactar els comptes generals.

La informació i les característiques tipològiques d'aquest llibre eren les mateixes que el de caixa, és a dir, havia de portar els números de referència del *libramiento* o del *cargàreme*.

1.2.2 *Inventario de fincas rústicas y urbanas, de los arbitrios, impuestos, derechos, acciones...*

Els inventaris dintre de l'ajuntament són una tradició antiga, però el 1845 se sistematitza. Era obligació de l'alcalde portar l'inventari de *las fincas rústicas y urbanas, de los arbitrios, impuestos, derechos, acciones y demás, sin excepción alguna, expresando en las fincas de toda especie, su producto, día de vencimiento, persona o personas responsables del pago y nombre del administrador ó recaudador*. La funció primordial d'aquest inventari era saber el patrimoni del municipi, i evitar desmembraments il·legítims d'aquest patrimoni (art. 6). D'aquest inventari hi havia dues còpies, una que es quedava a la secretaria i una altra que conservava l'alcalde. (art. 7)

1.2.3 *Registres*

La instrucció només cita, com una obligació del secretari, portar un registre de morosos en la regla 23. Per altra banda, encara que no se cita d'una manera explícita, sembla que un registre d'expedició de *libramientos* i de *cargàreme* era necessari.

El model de comptabilitat que sorgeix de la Instrucció de 20 de novembre és un model basat en la *cuenta y razón*. En aquest mètode s'anoten tots els fets comptables a mesura que van succeint, d'una manera cronològica. Aquest mètode és molt senzill de portar, i no es necessitava una gran infraestructura ni una gran formació per realitzar-lo. El problema més greu és que no hi havia una ordenació i una classificació per conceptes dels fets comptables, cosa que feia summament difícil la confecció dels comptes que s'havien de rendir, i no se sabia l'estat d'execució i el crèdit pendent de les diferents partides del presupost.

2. Introducció de la partida doble

El sistema establert el 1845 es mantingué fins al 1886 quan, amb la Reial ordre de 31 de maig i la Circular d'1 de juny de la *Dirección General de Administración local*, s'intentà implantar el sistema de partida doble, que ja s'havia experimentat en alguns municipis de la província de Madrid'.

A part d'establir l'estructura dels pressupostos, augmenten els llibres que s'havien de portar obligatòriament i els comptes que s'havien de presentar. El canvi més important amb aquesta Reial ordre era la complexitat que agafà el sistema d'intervenció. La *cuenta y razón*, representada pel llibre d'intervenció, es convertí en un sistema de partida doble que feia necessaris tres llibres: els esborranys, el diari i el major, encara que aquest últim no era obligatori a tots els municipis. Aquesta complexitat anava acompanyada de l'aparició dels comptadors de fons, que eren experts comptables².

Dintre de dipositaria es troben els següents llibres com a obligatoris: el llibre d'actes d'arqueig, el llibre de caixa i els llibres auxiliars de caixa, aquests de nova aparició. Dintre de la comptadoria hi havia el llibre d'inventaris i balanços, els ja esmentats, el llibre major, el diari, els esborranys d'ingressos i despeses, i els auxiliars i subauxiliars.

Es portava una comptabilitat separada per a cada pressupost que s'aprovava, d'aquesta manera es podia trobar, per exemple, el llibre major del pressupost ordinari i el llibre major del pressupost extraordinari.

Aquests llibres s'havien d'enquadernar, folrar i foliar. El comptador i l'ordenador havien de rubricar cada foli i firmar la portada dels llibres amb una inscripció on apareixia el nom de l'ajuntament, la província, l'any econòmic i el nombre de folis (art. 15 i 164).

2.1 Dipositaria

2.1.1 Llibre d'actes d'arqueig

Patí un important canvi abans de la Reial ordre de 1886, que es va produir amb la Llei de 1870, i ratificada a la de 1877, amb l'aparició del comptador. Aquest canvi va consistir en la substitució de la presència del secretari en l'arqueig pel comptador, en cas que existís aquesta figura al municipi.

El 1886 el llibre d'actes d'arqueig és considerat un dels llibres obligatoris que havia de portar el dipositari (art. 36). Aquest llibre contenia, a partir de 1886, les existències de l'arqueig anterior, els cobraments i els pagaments fets des d'aquella data i l'existència que en resultava, classificada segons el seu contingut (art. 40)

2.1.2 Llibre de caixa

És un dels llibres obligatoris que havia de portar el dipositari (art. 36). S'havia de presentar de la manera habitual que es presentaven els llibres de comerç de l'època, és a dir, en el deure s'havien de posar els ingressos per tots els conceptes i en l'haver es posava els pagaments

fets. La diferència entre el deure i l'haver era l'existència que tenia el dipositari (art. 37).

2.1.3 Llibre auxiliar de caixa

És un llibre de nova aparició amb la Reial ordre i és el tercer llibre obligatori per al dipositari, segons marcava l'article 36. Aquests llibres havien de servir per *sentar los ingresos y los pagos por capitulos y artículos del presupuesto* (art. 38). La còpia d'aquest llibre havia de servir com les relacions documentals que havien de justificar els comptes del dipositari (art. 39).

2.2 Comptadoria

2.2.1 Llibre major

És el llibre més característic del sistema de partida doble. La seva funció és l'anotació dels fets comptables segons el concepte a què afecta. Així, era l'últim llibre que es redactava. Després d'anotar un fet comptable en l'esborrany i en el diari, amb la referència als comptes que afectava, es redactava el major, on s'apuntava a cada compte el seu moviment. En la comptabilitat municipal s'obria un compte per a cada capítol del pressupost³ (art. 5 de la Real orden del 31 de maig). A més, havia d'adaptar-se a la forma i a la reglamentació que es portava per al comerç (art. 28-29)

El llibre major no era un llibre obligatori en aquells municipis que no tinguessin comptador de fons; els que no sabessin passar les anotacions del llibre diari al major pel sistema de partida doble, podien suprimir-lo, i utilitzar els esborranys per saber el deure i l'haver de cada concepte (art. 9 de la Reial ordre de 31 de maig).

2.2.2 Llibre diari d'intervenció

És un dels llibres obligatoris que havia de portar el comptador o el secretari, en cas que no hi hagués comptador, a més de ser un dels llibres característics de la partida doble.

La funció d'aquest llibre és registrar els fets comptables d'una manera cronològica, a mesura que van succeint, amb referència del càrrec i el descàrrec dels diferents comptes. La forma d'aquest llibre era la mateixa que s'utilitzava al comerç i a la banca (art. 21).

S'havia d'iniciar el llibre amb el balanç de l'any anterior, el compte capital, i els ingressos i despeses del pressupost que havia de registrar durant la vigència d'aquest (art. 19).

Una important contradicció que hi havia en aquesta Circular, tal com

afirmà Fermín Abella⁴ ja en el seu moment, és que quan no es portava el llibre major, el llibre diari era inútil, ja que la informació nova que aportava respecte a l'esborrany era els comptes a què s'havia d'aplicar les operacions per després anotar-les al major, però si no existia aquest últim llibre, la informació i l'esforç de descriure els comptes no servia per a res, a més de ser una repetició de l'esborrany, tal com es veurà més endavant. Però la Circular el va considerar obligatori encara que no es portés el llibre major.

2.2.3 L'esborrany d'ingressos i l'esborrany de despeses

Aquests dos llibres són auxiliars del diari, però imprescindibles per a la correcta redacció d'aquest segons el sistema de partida doble. Per això era un llibre obligatori. En els esborranys s'anoten els fets comptables cronològicament sense cap relació dels comptes que afecten, però en la seva redacció havien de constar els dos elements que intervenen en un fet comptable, el deutor i el creditor, per facilitar la redacció posterior del diari.

En el d'ingressos havia de constar el següent (art. 24):

- el número correlatiu d'ordre d'ingrés, el qual es consignava al *cargàreme*;
- el número de concepte, que era correlatiu i que també havia de constar en el *cargàreme*;
- l'explicació necessària de cada operació (la classe de valors o efectes, les persones o empreses que intervenen en l'operació, els capítols i articles a què s'aplica...)
- el compte a què es carrega i es descarrega l'operació, tal com indicava el Codi de comerç.

En l'esborrany de despeses, també s'hi anotaven els números d'ordre i els dels conceptes dels *libramientos*, l'explicació necessària i el compte que resulta deutor i creditor.

Enllaçant amb el que es deia sobre el llibre diari quan no es portava el llibre major, aquest era un llibre imprescindible, ja que feia les funcions de *toma y razón*, que fa que sigui la continuació del llibre d'intervecció a què es referia la Instrucció de 1845.

2.2.4 Llibres auxiliars i subauxiliars

Aquests llibres tenien com a funció presentar per separat les operacions de cada article corresponent a cada capítol (art. 30). No necessitaven un apartat per a l'explicació del concepte perquè aquesta era la mateixa que la que apareixia als esborranys i diaris.

Hi podien haver llibres que portessin les operacions corresponents a cada partida, i s'anomenaven llibres subauxiliars, però la seva existència no era gaire freqüent⁵.

Hi havia altres llibres auxiliars, però, que no tenien cap normativa, i així es deixava a la voluntat del comptador, segons les seves necessitats. Per tant, aquests últims auxiliars no tenen una continuïtat serial, ja que depenia de les necessitats puntuals de cada comptador, de les necessitats de cada municipi, etc.

2.2.5 Llibre d'inventaris i balanços

No és un llibre nou, sinó la fusió dels *Inventarios de fincas rústicas y urbanas, de los arbitrios, impuestos, derechos, acciones..* i dels balanços en una sola sèrie i en forma de llibre. Passa a ser un dels llibres obligatoris que havia de portar el comptador.

Servia per confeccionar les dades necessàries per redactar els comptes justificats de les finques i els drets reals que tenien les corporacions al començament d'any, els embargaments, les adquisicions i les vendes durant el mateix any, i les que en resultin, en acabar l'any, i feia la distinció corresponent dels béns que estaven en venda i dels que s'utilitzaven per al servei al públic (art. 17). En acabar l'any, els comptadors feien el balanç general de les operacions efectuades i el copiaven en el llibre d'inventaris (art. 18), d'una manera molt semblant al que es feia al Codi de comerç vigent en aquell moment.

La Circular d'1 de juny no fixava la forma física d'aquest llibre, però segons recomanacions de F. Abellá, aquest havia de ser el següent:

A nuestro juicio, conviene que el libro de Inventarios y balances sea paisado, es decir, que sus hojas sean más prolongadas en sentido horizontal que en el vertical.

Cada hoja es un folio y se dividirá en cuatro columnas, una estrecha á la izquierda para la numeración de los objetos inventariados; otra suficientemente ancha para describirlos; la tercera para escribir en ellas las cantidades que correspondan al capital ó valor de cada cosa, y la última para hacer lo mismo con esos productos anuales⁶.

La Reial ordre de 31 de maig i la Circular d'1 de juny intentaven implantar d'una manera generalitzada el sistema de partida doble, tal com es deia en els primers articles de la Reial ordre. Malgrat tot, donava gran llibertat als municipis per aplicar-la. Així, l'únic que necessitava l'ajuntament per no haver de portar el llibre major, que és l'eix de tota comptabilitat per partida doble, era justificar que no tenia personal que sabés portar aquest llibre. Per tant, a la majoria de municipis es mantingué el sistema de *cargo y data*, és a dir, anotacions només cronològiques dels fets comptables i, a més, d'una manera repetida, ja que la Circular obligava a portar els esborranys i els diaris, i la informació que donaven aquests era pràcticament idèntica si no existia el llibre major. D'aquesta manera, l'aparició del comptador fou un peça clau per a la implantació del sistema de partida doble.

Durant la vigència d'aquesta Reial ordre i la seva Circular, van coexistir el sistema de partida doble, normalment als grans municipis que tenien comptadors de fons, amb el sistema tradicional de *toma de razón* en els petits municipis que no tenien personal especialitzat que pogués portar el llibre major, fet que fa que es pugui parlar d'un sistema mixt de comptabilitat durant aquest període.

3. Consolidació del sistema comptable per partida doble

El Reglament d'hisendes locals publicat després de l'Estatut municipal de 1924 estableix el que fins a aquell moment era una pràctica: la diferenciació dels municipis segons la xifra del seu pressupost per tenir l'obligació de portar la comptabilitat per partida doble. És a dir, que la voluntat generalitzadora i unificadora de la Reial ordre i la Circular de 1886 desapareix, i s'instaura una jerarquia de municipis: els que tenien un pressupost superior a 100.000 pessetes que tenien l'obligació de portar la seva comptabilitat per partida doble; i els que no superaven les 100.000 pessetes, que no els calia portar-la. Aquesta xifra és la mateixa que marcava l'obligatorietat de tenir interventor de fons.

En aquest període, es canvia la terminologia de *libramientos* i *cargamentos* per la clàssica de *manaments de pagament* i *d'ingrés*. Dintre de la dipositaria es mantenen els llibres d'actes d'arqueig, els de caixa i els auxiliars, i apareixen com a novetats el llibre d'ingressos i de despeses de dipositaria, i els registres i auxiliars següents: els auxiliars de comptes corrents per a recaptació en període voluntari, els auxiliars de comptes corrents per a recaptació en període executiu, el registre general dels certificats de debit per a altres conceptes per a incoació del procediment de constrenyiment, el registre general d'expedients incobrats, el registre general d'expedients d'adjudicació de finques a l'ajuntament o entitat municipal i el registre d'anticipacions de quotes realitzades pels contribuents.

Dins de la intervenció municipal, se separen el llibre d'inventari i balanços en dos, el diari d'intervenció es passa a dir diari d'operacions, i els esborranys ara s'anomenen llibres diaris d'intervenció d'ingressos i de despeses, i es manté la terminologia per al llibre major i auxiliars i subauxiliars. Com a novetat apareixen els llibres de comptes corrents com a obligatoris, i en aquells municipis que no imprimeixen els seus pressupostos el llibre copiador del pressupost.

Les diligències per legalitzar els llibres no varien gaire, només que, en aquest període, cada foli ha d'estar rubricat per l'alcalde i l'interventor amb el segell de la corporació. Es prohibeixen els llibres que tinguin *raspaduras y tachaduras*.

3.1 Dipositaria

3.1.1 Llibre d'actes d'arqueig

Poques variacions patiria aquesta sèrie. Continuava sent obligatori i s'hi havia de transcriure íntegrament l'acta expressiva del recompte del metàl·lic i dels valors, tant dels arqueigs ordinaris com dels extraordinaris (art. 115).

La base dels arqueigs eren les quantitats de càrrec i abonament del dipositari resultant dels llibres diaris d'intervenció (art. 114.3).

3.1.2 Llibre de caixa

Continuà sent un dels llibres obligatoris de la dipositaria. La novetat més important era que quan es portessin els llibres diaris d'ingressos i de despeses, només s'hi havia d'anotar els totals dels ingressos i de les despeses de cada dia, amb la classificació del metàl·lic i dels valors, i amb columnes separades per a cada un dels pressupostos i els fons especials independents d'aquests (art. 87.3).

3.1.3 Llibres auxiliars de dipositaria

Eren llibres optatius per al dipositari, amb la funció de donar més detalls a les operacions realitzades i per al rendiment de comptes (art. 87.1). És la continuació dels llibres auxiliar de caixa de l'època anterior.

3.1.4 Llibre diari d'ingressos i de despeses de dipositaria

Aquests són dos llibres auxiliars de nova aparició. Són obligatoris a les dipositaries que tenien moltes operacions. Es portaran de forma paral·lela als d'intervenció⁷.

3.1.5 Altres llibres de dipositaria

Els dipositaris, quan també eren els caps del cobrament de les rendes i exaccions municipals mitjançant recaptadors i agents executius, havien de portar obligatòriament els llibres següents, segons l'article 87.4:

- Auxiliars de comptes corrents per recaptació en període voluntari;
- Auxiliars de comptes corrents per recaptació en període executiu;
- Registre general dels certificats de debit per altres conceptes per a incoació del procediment de constrenyiment;
- Registre general d'expedients incobrats;
- Registre general d'expedients d'adjudicació de finques a l'ajuntament o entitat municipal;
- Registre d'anticipacions de quotes realitzades pels contribuents.

3.2 Intervenció

3.2.1 Llibre d'inventaris

Amb el Reglament es desdobra l'antic llibre d'inventaris i balanços en dos, en aquells municipis on el pressupost superés les 100.000 pesetes.

Aquest llibre havia de reflectir la relació detallada dels béns, drets i capitals que la corporació tenia al començament d'any, les càrregues i els emprèstits en el mateix període. També s'hi apuntaven els embargaments, les adquisicions i alienacions dutes a terme durant l'any econòmic. Al final hi havia un resum de les altes i baixes produïdes en el patrimoni municipal, per determinar les existències, i diferenciava els béns comunals i els destinats al servei públic. (art. 110 i 111)

3.2.2 Llibre de balanços

És el segon llibre del desdoblament de l'antic llibre d'inventaris i balanços. En aquest es copiaven les comprovacions i els saldos que es feien mensualment, comprenien les operacions realitzades i s'anotaven en els comptes oberts en el llibre major i en el de comptes corrents per articles del pressupost⁸.

En cas que el municipi tingués un pressupost que no superés les 100.000 pessetes, com que aquests no tenien l'obligació de portar un llibre major, el llibre de balanços només contenia un resum mensual d'ingressos i despeses per capítols del pressupost, i un balanç anual de la liquidació de l'exercici. (art. 112)

3.2.3 Llibre diari d'operacions

Aquesta nomenclatura respon a la continuació del llibre diari d'intervenció que apareixia a la Circular d'1 de juny de 1886. S'hi anotaven al començament de l'any els resultats de l'exercici anterior, començant pel capital actiu i passiu que es deduïa de l'inventari, les obligacions a pagar, els crèdits a cobrar liquidats en finalitzar el pressupost anterior i les existències en metàl·lic i en valors, i continuava amb els assentaments per l'obertura dels comptes per capítols o conceptes generals del pressupost ordinari i de l'extraordinari. Les operacions d'ingressos i de despeses que s'executaven i, en general, tot fet econòmic, s'anotaven en aquest llibre per ordre cronològic, s'agrupaven per capítols i s'indicava per a cada assentament el càrrec i el descàrrec dels comptes respectius (art. 113).

Les característiques tipològiques d'aquest llibre no canvien en aquest període.

3.2.4 Llibre diari d'intervenció d'ingressos i llibre diari d'intervenció de despeses

Aquests dos llibres eren la continuació dels esborranys d'ingressos i de pagaments de 1886. Segons el Reglament en aquest llibre havien d'annotar les següents qüestions:

- el número correlatiu d'ordre de l'ingrés o del pagament amb el seu manament;
- el número d'expedició d'aquest;
- el número d'ordre de l'ingrés o del pagament a caixa;
- el capítol i l'article del pressupost o denominació del compte especial independentment del pressupost en què s'ingressa o es paga la quantitat expressada en el manament;
- l'explicació necessària per poder saber i fer constar les persones o entitats que fan entrega o reben els fons, i totes aquelles dades que puguin facilitar el coneixement de la procedència dels moviments;
- les quantitats que es carreguen o abonen en el compte del dipositar, cal indicar si són en metàl·lic o en valors;
- els comptes del pressupost, de dipòsit o de fons especials, afectats per les operacions.

L'estructura d'aquest llibre s'havia d'amotllar al model que acompanyava el Reglament. La diferència que hi havia entre aquest i els diaris de dipositar era que, en els d'intervenció, la suma de les operacions s'arrosegava sense interrupció per poder indicar el total de les operacions realitzades en una data concreta. (art.114. 2)

3.2.5 Llibre major

Poques variacions pateix aquest llibre amb el Reglament de 1924. Només cal destacar que no era obligatori en els municipis que tenien un pressupost inferior a 100.000 pessetes.

3.2.6 Llibre de comptes corrents

L'aparició de forma obligatòria dels llibres de comptes corrents és una de les novetats del Reglament, encara que possiblement a molts municipis ja es portaven abans. La seva funció era portar el control comptable dels articles del pressupost.

Aquest llibre podia ser substituït per una disposició especial del ratllat del llibre major, que tingués tantes columnes interiors com articles tingués el capítol. Si s'optava per aquest sistema, els assentaments del diari havien de tenir el detall suficient per a aquest fi. (art. 116)

3.2.7 *Altres llibres auxiliars d'intervenció*

Segons l'article 116, els interventors podien portar tants llibres auxiliars i registres com creguessin necessaris, com a complement de la comptabilitat. Per tant, hi havia una sèrie de llibres auxiliars sense continuïtat en el temps, ja que hi havia molt factors que podien alterar-ne l'existència.

3.2.8 *Llibres subauxiliars*

També es mantenen els llibres subauxiliars.

3.2.9 *Llibre copiador de pressupostos*

Segons aquest llibre, que apareix en l'Estatut municipal, art. 576, els municipis que no imprimissin els pressupostos havien de portar un llibre copiador de pressupostos, en què s'havien de copiar els pressupostos ordinaris i extraordinaris. S'havia d'obrir i autoritzar de la mateixa manera que la resta de llibres de comptabilitat.

4. La comptabilitat administrativa

La Instrucció de comptabilitat de 1952 es caracteritza pel gran detall de descripció que fa dintre de la hisenda local. La comptabilitat també hi és descrita en profunditat. Així, per exemple, es tracta detalladament dels llibres auxiliars i els registres, la qual cosa no passa al corpus legislatiu anterior, el de 1924, sobre comptabilitat municipal i, moltes vegades, es deixa a la voluntat dels encarregats de la comptabilitat decidir quins llibres volien portar i com volien portar-los.

La novetat més important és la desaparició dels llibres clàssics del sistema de partida doble (esborranys, diari i major) i la seva substitució per dos tipus de llibres: per una banda, els llibres diaris generals d'intervenció d'ingressos i de despeses substituïen els clàssics esborranys de la partida doble; i, per una altra banda, el llibre general de rendes i exaccions i el general de despeses substitueixen el clàssic llibre major, fet que ha portat a parlar de comptabilitat administrativa des de la instauració de la Instrucció de comptabilitat.

L'altra novetat és l'aparició del llibre de valors independents i auxiliars del pressupost (VIAP) i la seva consideració d'obligatori.

Dins de la dipositaría municipal només apareixen com a nous llibres el d'arqueig diari i l'auxiliar d'efectes. Dins de la intervenció, a més dels canvis esmentats anteriorment, apareixen els llibres auxiliars i els registres d'intervenció que són els següents: registre de manaments d'ingrés i de pagament, registre d'expedició de certificats de debit, llibre auxiliar

per a pagaments a justificar, llibres auxiliars de comptes corrents per a obres i serveis.

Les diligències per legalitzar els llibres són pràcticament les mateixes que en el període anterior. Al final d'aquest període, amb el procés de mecanització que pateix la comptabilitat, igual que la resta de l'Administració, es donen unes normes sobre com s'havien de portar els llibres de comptabilitat. Mitjançant la Resolució de la Direcció General de la administració local de 15 de gener de 1981, es podien substituir els tradicionals llibres pels documents mecanitzats, si aquests s'imprimien per una sola cara i no s'unien per fer doble foli i si la línia impresa de cada full no continuava en un altre. Al final de cada any s'havien d'enquadernar. El format s'havia d'acomodar a les normes de la UNE o dels enviaments postals.

4.1 Dipositaria

4.1.1 Llibre d'actes d'arqueig

Els arqueigs ordinaris s'havien de fer cada mes, i els extraordinaris cada vegada que fos necessari.

Amb la Instrucció de 1952 es podien portar els llibres d'actes d'arqueig per cada pressupost que portés la corporació, extraordinaris i especials, que haurien de reflectir-se en el general d'arqueigs.

4.1.2 Llibre d'arqueigs diaris

És un llibre de nova aparició en la legislació, però que ja es portava des de feia temps, potser des de 1886⁹. L'havia de portar el dipositari i en ell, hi havia una columna per a la data; una altra per a l'explicació; una altra per al pressupost, amb subdivisions per a cada un d'ells; i una final per als fons de valors independents i auxiliars: en metàl·lic i en valors.

La informació que s'havia de transcriure en aquest llibre s'extreia del llibre de caixa, de forma resumida s'anotaven les existències que havien entrat en aquella data, el total, els pagaments i les existències en el dia. Es comprovava amb els diaris generals d'intervenció, i amb el vistiplau de l'interventor s'entregaven al president de la corporació (regla 68).

4.1.3 Llibre de caixa

Al llibre de caixa s'anotaven totes les entrades i sortides, es consignava les primeres en el deure i les segones en l'haver, ja siguin del pressupost o de valors auxiliars. S'havien d'obtenir els totals diaris (regla 67.1). L'estructura d'aquest llibre pel que fa al deure o càrrec (a la data o

haver eren anàlogues però amb referència als manaments de pagament, segons les regles 67.2 i 67.3) era les següents:

- data;
- manament, amb columnes per al número de caixa i d'intervenció;
- capítol, article i concepte, resultes o valors independent i auxiliars (VIA);
- explicació de l'entrada en una sola línia;
- fons del pressupost, amb columnes independents per a cadascun;
- fons de VIA, amb columnes de metàl·lic i valors;
- total càrrec.

4.1.4 Llibre de valors independents i auxiliars del pressupost

És la gran novetat de la Instrucció de comptabilitat de 1952. Aquest llibre tenia com a funció conèixer, en tot moment, la situació dels comptes d'aquest grup. Era obligatori per als municipis de més de 2.000 habitants.

L'estructura era la d'un llibre major, com el general de despeses o el general de rendes i exaccions, i el seu contingut era el següent:

- data
- explicació de l'assentament
- entrades
- sortides
- existències
- observacions

Les columnes d'entrades, sortides i existències estaven subdivides en tres: metàl·lic, valors i total.

4.1.5 Llibre auxiliar d'efectes

Aquest llibre també anava a càrrec del dipositari. S'utilitzava per a les exaccions de certs drets i taxes o arbitris, obria els comptes necessaris per a cada classe que es custodiaven en aquesta dependència i consignava en el deure o càrrec les entrades, i en l'haver o data, les sortides (regla 69).

4.1.6 Llibres auxiliar quan el dipositari era el cap immediat de la Recaptació

La novetat, amb la Instrucció de comptabilitat, és que es descriuen detalladament els llibres de comptabilitat auxiliar i els registres que havien de portar els dipositaris quan eren els caps immediats de la recaptació. Bàsicament són els mateixos que en el Reglament d'hisendes locals de 1924, menys el registre d'anticipacions de quotes realitzades pels contribuent.

- Auxiliars de comptes corrents per recaptació en període voluntari

Havia de tenir el suficient detall tant en la data com en el càrrec, per columnes, segons els recursos que s'havien de realitzar en aquest període. S'obria un compte per a cada recaptador que era carregat per l'import dels valors que se li donava i datat per l'import dels realitzats, dels passats a executiva o dels que havien estat baixa per qualsevol causa.

- Auxiliars de comptes corrents per recaptació en període executiu

Tenia la mateixa forma i estructura que l'anterior. En el càrrec s'havien d'anotar els valors que passaven a executiva des de la recaptació voluntària, i en la data els ingressos efectuats, l'import de les declaracions fallides i les baixes acordades.

Quan la recaptació en període voluntari i executiu requeria en un mateix agent recaptador, aquests dos llibres se substituïen per un de sol que havia de tenir comptes per a cada exercici dels que el recaptador tingués valors al seu càrrec pendents, i havia d'anotar-hi totes les operacions que es produïen relatives al cobrament de l'exercici respectiu, a la data i al càrrec.

- Registre general dels certificats de debit per tots els conceptes per a la incoació del procediment de constrenyiment

S'hi anotaven per ordre d'antiguitat totes les rebudes pel dipositori, la data de la declaració de constrenyiment, la d'entrada dels certificats a l'encarragat d'obrir l'expedient i els tràmits succesius d'aquest fins al seu acabament.

- Registre general d'expedients d'incobrats

Havia de donar informació sobre les qüestions següents: el nom dels contribuents deutors per tots els conceptes contra els quals s'hagués seguit el procediment de constrenyiment sense resultat, ja fos per la manca absoluta de béns o per insuficiència d'aquests per fer efectius els descoberts a favor de la hisenda municipal, o ja sigui pel desconeixement de la localització dels deutors; l'import del deute; la data de declaració de partida fallida i la de la formalització de la fallida.

- Registre general d'expedients d'adjudicació de finques de la hisenda local

Havia de donar en qualsevol moment la situació d'aquests expedients després d'acabat el procediment de constrenyiment i l'import del deute fet efectiu mitjançant les finques que passen a ser propietat del municipi o de la província.

4.2 Intervenció

4.2.1 Llibre d'inventaris i balanços

Es tornà a reunificar, en un mateix llibre, els inventaris i els balanços mensuals. A més havia d'incloure una còpia de la liquidació del pressupost ordinari (regla 63).

Els inventaris es dividien en dues parts: *Propiedades y Derechos i Préstamos y Gravámenes*. L'estructura dels inventaris era la següent:

- número d'ordre;
- explicació i relació de béns i valors;
- valoració i productes o anualitats.

4.2.2 Llibre diari d'intervenció d'ingressos i de despeses

Aquest llibre es destinava a registrar per ordre cronològic tots els manaments d'ingressos i de pagament, ja fossin del pressupost o dels VIA, i donaven fe de les entrades i sortides efectuades durant l'exercici (regla 55).

Tenia una estructura molt semblant a l'anterior de 1924.

4.2.3 Llibre general de despeses

L'antic llibre major es desdoblava en el llibre general de despeses i en el llibre general de rendes i exaccions, amb la Instrucció de 1952.

La Instrucció distingia entre els llibres generals de despeses en els municipis on hi havia interventor i en les diputacions provincials, que havien de desenvolupar-lo per capítols, articles i conceptes, i els municipis que no tenien aquest càrrec, només havien de portar el llibre per partides o conceptes (regla 58.1)

S'hi portava el compte de cada partida o concepte i s'hi anotava les operacions de reconeixement i liquidació d'obligacions, les alteracions que experimentaven i el seu pagament, per deduir l'import que quedava pendent de pagament al final de cada mes (regla 59.1)

L'estructura, a pàgina simple, d'aquest llibre era, segons la regla 58.2, la següent:

- data;
- explicació de l'assentament;
- càrrec, dividit en tres columnes: pagat, baixes justificades i total del càrrec;
- data que representa les quantitats reconegudes i liquidades o concretes, per serveis o obligacions derivades de contractes;
- saldo o obligacions pendents de pagament;
- crèdit disponible;
- observacions.

4.2.4 Llibre general de rendes i exaccions

Per a aquest llibre també era vàlida la regla 58.1, que distingia el desenvolupament dels llibres per capítols, articles i partides, o només partides si el municipi no tenia interventor.

L'estructura, a pàgina simple, d'aquest llibre era, segons la regla 58.2, la següent:

- data;
- explicació de l'assentament;
- càrrec, que representa els drets reconeguts i liquidats o contrets, a favor de la hisenda local;
- data, dividida en tres columnes: recaptat, baixes justificades i total de la data;
- saldo, que determinava les quantitats pendent de cobrament;
- observacions.

S'hi obria un compte-per a cada concepte del pressupost d'ingressos per anotar-hi les sumes que es reconeixien i liquidaven, i les seves alteracions, les que es recaptaven per compte d'ells i els saldos pendents de cobrament a l'acabament de cada mes. El tancament d'aquest llibre es feia el 31 de desembre, després de concretar els saldos pendents de cobrament, comprovant-los amb la relació nominal de deutors.

4.2.5 Llibre copiator de pressupost

Gairebé no pateix cap modificació amb relació al que regulava el Reglament d'hisendes locals de 1924. L'única novetat era l'obligació de copiar també els pressupostos especials.

4.2.6 Llibres auxiliars i registres d'intervenció

En aquest moment es delimiten els llibres auxiliars i els registres que havien de portar els interventors municipals. Aquests tenien un caràcter optatiu, però alguns, en la pràctica, eren indispensables per al correcte funcionament de la comptabilitat, com els llibres de comptes corrents (obligatoris al 1924).

La Instrucció diferenciava entre els llibres de comptes corrents –per desenvolupar certs comptes dels llibres principals– i els llibres de registres –per descriure circumstàncies, condicions o altres vicisituds d'algunes operacions o valors .

- Registre de manaments d'ingrés i de pagament

Es destinaven a ressenyar cronològicament i per l'ordre en què es feien aquests documents, tenien els apartats necessaris en una sola línia per conèixer els que s'havien expedit, els que s'havien realitzat i els pendents o anul·lats.

Aquest llibre es podia dividir en tants volums o quaderns separats com aconsellessin les necessitats del servei i el volum d'aquests documents.

- Registre d'expedició de certificats de dèbit

S'hi anotaven tots els certificats de dèbit que la intervenció hagués dictaminat, les dates d'expedició i d'entrega a dipositaria.

- Llibre auxiliar per a pagaments a justificar

S'hi obria compte a cada persona que tingués fons per tal concepte,

on es carregava l'import dels manaments satisfets i s'abonaven pels comptes que s'aprovaven i pels reintegraments satisfets.

– Llibres auxiliars de comptes corrents per a obres i serveis

S'hi obria compte per a cada obra o servei amb un registre de les condicions reconegudes i liquidades, i els manaments de pagament que es feien.

Podien portar també tots aquells llibres auxiliars que els encarregats de la comptabilitat creguessin necessaris per al correcte funcionament del servei.

Amb aquesta Instrucció de comptabilitat s'abandonà el sistema de partida doble, i es passà a un sistema on la funció comptable era bàsicament la *toma y razón* dels drets i obligacions reconegudes i liquidades i les seves alteracions. També es portava la comptabilitat patrimonial separada dels fons monetaris¹⁰. Un sistema que només es podia utilitzar a l'Administració.

5. Adequació a la comptabilitat privada

Arran de les transformacions que es van produir durant els últims anys setanta i vuitanta, que culminen amb la nova Llei de bases de règim local de 1985, i la d'hisendes locals de 1988, es va fer necessària una altra instrucció de comptabilitat. Aquesta va aparèixer el 1990 i es caracteritza perquè intenta apropar la comptabilitat municipal a la comptabilitat privada. A conseqüència d'aquest apropament, hi ha una important renovació terminològica, així ara es parla de llibres d'operacions, llibres majors. Un altre canvi important és la desaparició de la terminologia clàssica, almenys en els textos legals, d'unes sèries amb una important tradició municipal. El llibre de caixa passa a constituir-se en registre general de tresoreria-despeses, i registre general de tresoreria-ingressos.

5.1 Llibres de comptabilitat

5.1.1 Inventaris i balanços

Aquest llibre es manté al 1990. Comença amb el balanç inicial detallat i recull, anualment, l'inventari, recompte sistematitzat de tots els béns, drets i càrrecs que constitueixen el patrimoni de l'ajuntament, degudament valorat. Amb la mateixa periodicitat, inclou el balanç de situació de l'exercici, els comptes de resultats i el quadre de finançament, d'acord amb els principis comptables establerts. A més a més, mensualment s'hi han de transcriure els balanços de comprovació. (regla 51)

5.1.2 Diari general d'operacions

Aquest llibre és la continuació del llibre d'operacions de 1924 i del llibre diari d'intervenció de 1886. En aquest llibre s'han de registrar dia a dia totes les operacions de caràcter econòmic i financer relatives a l'exercici de l'activitat, tant si tenen repercussions en el pressupost com si no. És possible anotar-hi conjuntament els totals d'operacions per períodes no superiors al mes, sempre que el detall de les operacions apareixi en un llibre auxiliar o registre concret. Les anotacions en aquest llibre es fan pel mètode de partida doble (regla 49).

5.1.3 Major de comptes

És l'hereu del tradicional llibre major de 1886 i 1924. Recull la situació de cada un dels comptes en funció de com hagin estat registrades les operacions en el llibre general d'operacions (regla 50).

5.1.4 Diari d'operacions del pressupost de despeses

És la continuació del diari general de despeses i dels esborranys de despeses. El llibre diari d'operacions del pressupost de despeses registra per ordre cronològic les operacions relatives al pressupost de despeses. En aquest llibre es porta per separat les agrupacions comptables del pressupost corrent, del tancat i d'exercicis posteriors (regla 52).

5.1.5 Llibre major de conceptes del pressupost de despeses

És l'hereu del llibre auxiliar de comptes corrents per conceptes del pressupost de despeses. Recull diàriament, per aplicacions pressupostàries, cada una de les operacions a què dona lloc l'execució del pressupost de despeses, i totalitza al final de cada mes les quantitats anotades (regla 69).

5.1.6 Llibre major de conceptes del pressupost d'ingressos

És la continuació del llibre auxiliar de comptes corrents per conceptes del pressupost d'ingressos. Recull diàriament les previsions, els compromisos d'ingrés, els drets reconeguts, recaptats i anul·lats de cada un dels conceptes corresponents, i totalitza al final de cada mes les quantitats anotades (regla 70).

5.1.7 Llibre major de recursos d'altres ens públics

Recull diàriament, en les entitats locals que efectuïn aquest tipus d'operacions, les previsions, els compromisos d'ingrés, els drets recone-

guts, recaptats i anul·lats de cada un dels conceptes corresponents, i totalitza al final de cada mes les quantitats anotades (regla 71). Aquest llibre no és obligatori en els municipis de menys de 5.000 habitants, segons la regla 48 de la IC simplificada.

5.1.8 Llibre major de conceptes per entregues a compte de recursos d'altres ens públics

Recull diàriament, en les entitats locals que efectuïn aquestes operacions, les entregues a compte i les liquidacions definitives realitzades de recursos d'altres ens públics, amb distinció entre ingressos i pagaments (regla 72). Aquest llibre tampoc és obligatori en els municipis de menys de 5.000 habitants, segons la regla 48 de la IC simplificada.

5.1.9 Llibre major de conceptes no pressupostari

Recull diàriament els ingressos i les despeses de cada un dels conceptes, i totalitza al final de cada mes les quantitats anotades (regla 73).

5.1.10 Llibres de comptabilitat auxiliar o de desenvolupament

Aquests són els llibres que desenvolupen la informació que hi ha als llibres principals, quan s'hi anoten els assentament globalment. Es distingeix entre llibres auxiliars del pressupost de despeses, del pressupost d'ingressos, de l'administració de recursos d'altres ens públics, d'operacions no pressupostàries de tresoreria, de tresoreria i altres llibres. En municipis de menys de 5.000 habitants, només són obligatoris els registres generals de tresoreria-ingressos i els registres generals de tresoreria-despeses (regla 56 de la IC simplificada).

5.1.10.1 Llibres de comptabilitat auxiliar del pressupost de despeses

Es portaran els registres necessaris per recollir, individualitzadament i per ordre cronològic, les dades relatives a les ordres de pagament expedides, i les anul·lades.

5.1.10.2 Llibres de comptabilitat auxiliar del pressupost d'ingressos

Es portaran els registres necessaris per recollir individualitzadament, de la manera que es consideri més convenient d'acord amb els recursos tècnics de l'entitat o organisme autònom, la informació relativa als compromisos d'ingrés, tant concertats com realitzats, les liquidacions dutes a terme i les anul·lacions i baixes d'aquestes liquidacions. A més a més, es portarà un registre de manaments de pagament expedits com a conseqüència de devolucions d'ingressos indeguts.

5.1.10.3 *Llibres de comptabilitat auxiliar d'administració de recursos d'altres ens públics*

Es portaran llibres d'una manera semblant als indicats per al pressupost d'ingressos. A més d'aquests, pel que fa a les obligacions derivades de la gestió d'aquests recursos, es portaran els llibres següents:

- Auxiliar de recaptació per a recursos d'altres ens públics, on es recull, per a cada ens, la recaptació líquida corresponent a cada un dels conceptes que gestiona l'ens subjecte de la comptabilitat
- Auxiliar de comptes corrents en efectiu amb altres ens públics, on es recull, per a cada ens afectat, les entregues a compte de caràcter periòdic, com també les dades corresponents a la liquidació definitiva dels recursos recaptats, de manera que es posi de manifest la situació de deutora o creditora d'aquest ens.

5.1.10.4 *Llibres de comptabilitat auxiliar d'operacions no pressupostàries de tresoreria*

Es portaran els registres de manament de pagament expedits com a conseqüència d'operacions no pressupostàries.

5.1.10.5 *Llibres de comptabilitat auxiliar de Tresoreria.*

- Registre general de tresoreria-ingressos: recull la informació sobre els ingressos efectuats a la tresoreria, i hi inclou informació sobre si s'han produït d'una manera material, en la caixa d'efectius o comptes bancaris, o d'una manera virtual o ingressos a formalitzar.
  - Registre general de tresoreria-despeses: recull de la mateixa manera els pagaments fets per la tresoreria de l'entitat.
  - Auxiliar de comptes corrents bancaris: es porten tants comptes com els que tingui l'entitat oberts, i recull encara que sigui globalment i diàriament, els ingressos i els pagaments efectuats.
  - Altres llibres de comptabilitat auxiliar
- A part d'aquests llibres es portaran els llibres següents:
- Auxiliar de comptes corrents per recaptadors, es recollirà tant per als rebuts com per als certificats de descobert, els càrrecs i les dades que es produeixen per a cada exercici i concepte per cada recaptador.
  - Llibre d'actes d'arqueig: on es reflecteix les actes dels arqueigs que es realitzen mensualment, i les de caràcter extraordinari.
- A més, es poden portar tots aquells llibres de comptabilitat auxiliar segons les necessitats de cada entitat, amb caràcter optatiu.

1.EVOLUCIÓ DELS LLIBRES DE COMPTABILITAT D'INTERVENCIÓ

FUNCIÓ	INSTRUCCIÓ DE 1845	CIRCULAR DE 1886	REGLAMENT D'HISENDES LOCALS DE 1924	INSTRUCCIÓ DE 1952	INSTRUCCIÓ DE 1990
PATRIMONI I DRETS REALS	INVENTARI DE LES FINQUES...	INVENTARI I BALANÇOS	LLIBRE D'INVENTARI	INVENTARI I BALANÇOS	INVENTARI I BALANÇOS
BALANÇOS			LLIBRE DE BALANÇOS		
REGISTRE CRONOLÒGIC DE FETS COMPTABLES	LLIBRE D'INTERVENCIÓ	ESBORNANY D'INGRESSOS	DIARI D'INGRESSOS	DIARI GENERAL D'INGRESSOS	
		ESBORNANY DE DESPESES	DIARI DE DESPESES	DIARI GENERAL DE DESPESES PRESS. DE DESPESES	DIARI D'OPERACIONS DEL
REGISTRE CRONOLÒGIC DE FETS COMPTABLES AMB RELACIÓ ALS COMPTES A QUÈ AFECTEN		LLIBRE DIARI D'INTERVENCIÓ	LLIBRE D'OPERACIONS		DIARI GENERAL D'OPERACIONS
REGISTRE DE FETS COMPTABLES PER COMPTES A QUÈ AFECTEN		LLIBRE MAJOR	LLIBRE MAJOR	LLIBRE GENERAL DE RENDES I EXACCIONS	LLIBRE MAJOR DE COMPTES
				LLIBRE GENERAL DE DESPESES	
REGISTRE DE FETS COMPTABLES PER CONCEPTES DEL PRESSUPOST		LLIBRES AUXILIARS	LLIBRE DE COMPTES CORRENTS PER CONCEPTES DEL PRESSUPOST	LLIBRE DE COMPTES CORRENTS PER CONCEPTES DEL PRESSUPOST	LLIBRE MAJOR DE CONCEPTES DEL PRESSUPOST DE DESPESES
					LLIBRE MAJOR DE CONCEPTES DEL PRESSUPOST D'INGRESSOS
REGISTRE DE FETS COMPTABLES PER PARTIDES		LLIBRES SUBAUXILIARS	LLIBRES SUBAUXILIARS		
REGISTRE DE FETS COMPTABLES PER A ALTRES ENS MUNICIPALS					LLIBRE MAJOR DE RECURSOS D'ALTRES ENS
REGISTRE D'ENTREGUES A COMPTE					LLIBRE MAJOR DE CONCEPTES PER ENTREGUES A COMPTES
ALTRES LLIBRES DE COMPTABILITAT AUXILIAR		ALTRES LLIBRES AUXILIARS	ALTRES LLIBRES AUXILIARS	AUXILIAR PER PAGAMENTS A JUSTIFICAR	LLIBRE AUXILIAR DEL PRES. D'INGRESSOS I DE DESPESES
				AUXILIAR PER COMPTES CORRENTS PER OBRES I SERVEIS	LLIBRE AUXILIAR DE L'ADMINI. DE RECURSOS D'ALTRES ENS
				REGISTRE D'EXPEDICIÓ DE CERTIFICATS DE DEBIT	
				REGISTRE D'EXPEDICIÓ DE MANAMENTS DE PAGAMENT	ALTRES LLIBRES I REGISTRES AUXILIARS
				REGISTRE D'EXPEDICIÓ DE MANAMENTS D'INGRÉS	
				ALTRES LLIBRES I REGISTRES AUXILIARS	

 Llibres obligatoris

 Llibres obligatoris amb unes característiques determinades

 Llibres optatius

2. EVOLUCIÓ DELS LLIBRES DE COMPTABILITAT DE DIPOSITARIA

FUNCIÓ	INSTRUCCIÓ DE 1845	CIRCULAR DE 1886	REGLAMENT D'HISENDES LOCALS DE 1924	INSTRUCCIÓ DE 1952	INSTRUCCIÓ DE 1990
ARQUEIG MENSUAL DE CAIXA	LLIBRE D'ACTES D'ARQUEIG MENSUAL	LLIBRE D'ACTES D'ARQUEIG MENSUAL	LLIBRE D'ACTES D'ARQUEIG MENSUAL	LLIBRE D'ACTES D'ARQUEIG MENSUAL	LLIBRE D'ACTES D'ARQUEIG MENSUAL
MOVIMENT DE CAIXA, ANOTACIONS CRONOLÒGIQUES D'ENTRADES I SORTIDES DE CABALS	LIBRE DE CAIXA	LIBRE DE CAIXA	LIBRE DE CAIXA	LIBRE DE CAIXA	REGISTRE GENERAL DE TRESORERIA-DESPESES REGISTRE GENERAL DE TRESORERIA-INGRESSOS
AUXILIAR DE CAIXA, PER ARTICLES I CONCEPTES		LLIBRE AUXILIAR DE CAIXA	LLIBRE AUXILIAR DE DIPOSITARIA	LLIBRE AUXILIAR DE CAIXA	
MAJOR DETALL DEL LLIBRE DE CAIXA			LLIBRE DIARI D'INGRESSOS I DE DESPESES		
TOTAL DELS MOVIMENTS DIARI DE CAIXA				LLIBRE D'ARQUEIGS DIARIS	
REGISTRE DE FETS COMPTABLES INDEPENDENTS O AUXILIAR DEL PRESSUPOST				LLIBRE DELS VALORS INDEPENDENTS I AUXILIAR DEL PRESSUPOST	LLIBRE MAJOR DE CONCEPTES NO PRESSUPOSTARIS
CONTROL DE DE CERTES TAXES I EXACCIONS				LLIBRE AUXILIAR D'EFFECTES	
CONTROL DELS COMPTES CORRENTS BANCARIS DE L'ENTITAT			AUXILIAR DE COMPTES CORRENTS BANCARIS	AUXILIAR DE COMPTES CORRENTS BANCARIS	AUXILIAR DE COMPTES CORRENTS BANCARIS
REGISTRE D'INGRESSOS PER CONCEPTES EN PERÍODE VOLUNTARI			REGISTRE D'INGRESSOS PER CONCEPTES EN PERÍODE VOLUNTARI	REGISTRE D'INGRESSOS PER CONCEPTES EN PERÍODE VOLUNTARI	AUXILIAR DE COMPTES CORRENTS PER RECAPTADOR
REGISTRE D'INGRESSOS PER CONCEPTES EN PERÍODE EXECUTIU			REGISTRE D'INGRESSOS PER ONCEPES EN PERÍODE EXECUTIU	REGISTRE D'INGRESSOS PER ONCEPES EN PERÍODE EXECUTIU	
REGISTRE DE CERTIFICATS DE DÉBIT			REGISTRE DE CERTIFICATS DE DÉBIT	REGISTRE DE CERTIFICATS DE DÉBIT	
REGISTRE D'EXPEDIENTS FALLITS			REGISTRE D'EXPEDIENTS FALLITS	REGISTRE D'EXPEDIENTS FALLITS	
REGISTRE D'ANTICIPACIÓ DE QUOTES			REGISTRE D'ANTICIPACIÓ DE QUOTES	REGISTRE D'ANTICIPACIÓ DE QUOTES	

 Llibres obligatoris

 Llibres optatius

Notes

- 1 Segons preàmbul de la Circular d'1 de juny de 1886
- 2 El comptador, figura de l'organització estatal, s'implantà per primera vegada a les diputacions provincials el 1865 amb la llei provincial de 29 de setembre, i s'introduí als municipis amb la Llei municipal de 20 d'agost de 1870. La seva missió primordial era la intervenció dels pagaments i la formació dels comptes municipals, a més de substituir al secretari en els arqueigs mensuals.
En cas de no haver-n'hi, les funcions requeien sobre el secretari, especialment, el registre d'entrades i sortides de cabals, les autoritzacions dels lliuraments i el control de les cartes de pagament. El retiment de comptes, l'havia de fer un regidor escollit per la corporació. És a dir, les funcions fiscalitzadores eren del secretari i les interventores per al regidor-interventor.
- 3 En obrir un compte per a tot els capítols del pressupost implica que tots els comptes del llibre majors eren els mateixos per a tots els municipis.
- 4 ABELLA, F. *Manual de Hacienda Municipal*. Madrid: El Consultor, 1923, p. 631.
- 5 GARCIA RUIPEREZ, M. "Documentación económica municipal de los siglos XIX y XX: libros, estados y cuentas". A: CAYETANO MARTIN, M.C. i altres. *Los archivos de la Administración local*. Toledo: ANABAD, 1994, p. 198.
- 6 ABELLA, F.:op. cit., p. 634.
- 7 Vegeu l'apartat 3.2.4.
- 8 Vegeu CONEJO, J. "Aprovació dels pressupostos i retiment de comptes municipals durant els segles XIX i XX". *Lligall*, 1997, 11, pp. 146 i 149.
- 9 GARCIA RUIPEREZ, M.:Op. cit. p. 198.
- 10 ARNAL SURIA, S. i BARRIL DOSSET. *Manual de presupuestos y contabilidad de las Corporaciones locales*. Madrid: El Consultor, 1982.

Resumen

El artículo estudia los libros de contabilidad municipal de los dos últimos siglos a través de la detallada descripción que ofrece la legislación. Los primeros libros de contabilidad presupuestaria aparecen a partir del año 1845. En el año 1886 se produce un importante cambio, al implantarse el sistema contable de partida doble. Después del año 1924, con el Reglamento de Haciendas Locales, se diferencian los municipios que deben llevar los libros por el sistema de partida doble de los que no. En el año 1952 se abandona la partida doble con un cambio en el tipo de libros que se deben llevar. Por último, en el año 1990 se da un nuevo cambio, se vuelve al sistema de partida doble y se intenta adaptar la contabilidad municipal a la privada.

Résumé

L'article étudie les livres de comptabilité municipale des deux siècles derniers grâce à la description détaillée qu'en offre la législation. Les premiers livres de comptabilité budgétaire apparaissent à dater de 1845. En 1886, un changement important se produit avec l'implantation du système de comptabilité en partie double. Après 1924, avec le Règlement des Contributions Locales, une différence s'établit entre les municipalités qui doivent tenir leurs livres selon le système de partie double, et celles qui n'y sont pas tenues. En 1952, la comptabilité en partie double est abandonnée et le type de livre change. Enfin, en 1990, un nouveau changement intervient: on revient au système de partie double et l'on tente d'adapter la comptabilité municipale à la comptabilité privée.

Abstract

The article studies the municipal accounts books of the past two centuries through the detailed description offered by its legislation. The first budget ledgers date from 1845. An important change takes place in 1886 with the implementation of double entry bookkeeping. The 1924 Local Treasury Regulation differentiated municipalities which had to keep their books using the double entry method from those that did not. In 1952 the double entry method was replaced by a change in bookkeeping methods. Finally, the double entry method was restored in 1990, and an attempt was made to adapt municipal bookkeeping to the methods used by private enterprise.